

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarussiaq 2013**Saqqummiussissut**

(Aningaasaqarnermut Nunamullu Namminermt Naalakkersuisoq)

Siullermeerneqarnera

Matumuuna Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarussiaq 2013 saqqummiutissavara.

Naatsorsuinerit ilisimaneqartut tamarmiusut takutippaat, siunissaq eqqarsaatigalugu ullumikkusut aaqqissuussaanerput siunissami attanneqarsinnaanngitsoq. Namminersortuni pisortallu suliassaqarfiini naammassinnissinnaaneq annertusittariaqarparput.

Nunarput annertuunik periarfissaqarpoq iluaqutigisinnaasatsinnik iluaqutigisariaqakkatsinnillu. Tamanna soorunami illersorneqarsinnaasumik aqutamillu ingerlanneqassaaq. Avaqqussinnaanngilarput ineriartornerup aatsitassarsiornermit ingerlanneqartup periarfissanik nutaanik ammaassinissaa, aammali inuiaqatigiit aaqqissuussaanerannut, suliffeqarfinnut kingullertullu innuttaasunut annertunerusunik piunasaqaateqartariaqarpugut. Tamanna piareersimaffigissavarput.

Peqatigitillugu inuiaqatigiit katitigaanerisa, agguataarsimanerisa nuttartarnerisalu kingunerissavaat, inuiaqatigiit ataatsimut isigalugu amerlanerusunik utoqartaqalernerat. Pilersuisinnaasut ikinneruleriartussapput. Pilersugassat amerlanerulissapput. Taamaattumik soorlu Akileraartarnermut Atugarissaarnermullu Ataatsimiititaliarisup erseqqissaatigisaatut aaqqissuusseqqinnissanik pisariaqartitsivugut.

Taamaattumik inuiaqatigiinni aaqqissuussaannikkut allannguutissanik ingerlatitsisariaqarpugut, amerlanerusunik sulilersitsisinnaasunik suliffeqarfinnilu namminersortuni ineriartornermik pilersitsisinnaasunik. Piffissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu aningaasaqarnikkut attanneqarsinnaasumik ingerlatsinissamik inuiaqatigiillu aningaasaqarnerisa annertusineqarnissaannik anguniagaqaraanni naalakkersuinikkut siunissamut isigisinnaaneq iliuseqarluarsinnaanerlu pisariaqarput. Taamaaliorsinnaasagaanni ullumikkusut oqimaaqatigiinngitsumik ingerlatsinerit qimanneqartariaqarput. Innuttaasut amerlasuut suleqatigiinnerup avataaniitinneqarnissaat amerlanngitsunillu isertitaqartarnerat attatiinarinnaanngilarput, nunallu immikkoortuisa ilaat amigaateqartissallugit annertuumillu nuttartarfiunerat akissaqarfiginagu.

Imminut akilersinnaasumik ineriartortitsineq

Naalakkersuisut pissutsit tamakkua iliuseqarfigineqarnissaat kissaatigaat, taamaaliorniarneq akerlilersorneqarsinnaagaluarpuunniit. Siornatigulli Inatsisartut oqallittarnerisa takutippaat, isumannaatsumik ineriartornissaq naalakkersuinikkut siammassissumik kissaatigineqartoq.

Piujartitsinissamik tunngaveqarluni ineriartortitsinissaq qulakkeerniarlugu sulinermi nunanut allanut nunamilu namminermt politikkimik ilaqarpoq aammalu suliassaqarfinni ataasiakkaani politikkimik ineriartortitsinissamut amerlasuutigut naapertuuttumik sinaakkusiillunilu tunngavissaalluarpoq. Naalakkersuisut aqut taanna ingerlatiinnarniarpaat.

Inuiaqatigiit aqqummut isumannaatsumut ingerlanersut ingerlannginnersulluunniit oqaloqatigiissutiginiaraanni, suliart sorliit misissuataarneqarnissaannut isumaqatigiinnissamik pilersitsisoqaaqqaartariaqarpoq. Tamanna erseqqissumik isumaqarpoq, allannguutit suut suliassaqarfimmi aalajangersimasi sumi tunngavissussatut isiginiarneqarnissaat isumaqatigiissutigineqassasoq.

Aningaasaqarnermut tunngassuteqartuni assersuutigalugu inuiaqatigiit ataatsimut isertitaat, BNP, aningaasaqarnermi ineriartornermut pingaartut tunngaviutinneqartarput. Pisortat aningaasaqarnerisa attassisinnaanerit akiligassaqalersarnenilu naatsorsuisarnerit aningaasaqarnikkut isumannaatsumik tunngavissatut pingaaruteqartut nalilernerqartaleriartorput. Soorluttaaq aalisakkat, imaani miluumasut timmissallu amerlassusii pisuussutit uummaassusillit qanoq inissisimanerinit tunngaviusussatut atorneqarsinnaasartut.

Ukiuni tulluuttuni Naalackersuisut Key Performance Indicatorit (KPI) suliarineqartarnera pingaartinniarpaat suliassa qarfiit ataasiakkaat tamakkiisumik paasisaqarfiginissaat siunertaralugu.

Tunngavissanik ineriartortitsilluni suliarineqarnerit nunani tamalaani, nunat immikkoortuini nunalu tamakkerlugu ingerlanneqartarput. Assersuutitut taaneqarsinnaavoq, Nordisk Ministerrådi tunngaviusussanik 22-nik toqqaasimammatt, iliuusissat siunertarisaasa iluatsissimanerisa naliliivigineqarnissaannut atorneqartussanik. Tassani ilaatinneqartarput inuiaqatigiit ineriartornerini atugarissaarnerullu inissisimanagera, pinngortitap ataqatigiissusia silaannaallu pissusia, pisuussutinik iluaquteqarneq, ilinniartitaaneq ineriartortitsinerlu. Naalackersuisut suliniutiginiarpaat, nunani avannarlerni ataatsimoorlutik isumannaatsumik tunngaviliussaannik ingerlaavartumik naliliisarnissaq, kalaallinut tunngatilugu isummiussisussanik, pisariitsunnguamillu paasissutissanik pissarsiviusinnaasunik. Ukiuni tulluuttuni aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarusiami tamanna immikkut ittumik sammisassatut suliarineqassaaq, ingerlaavartumik malinnaavigineqartartussaaq.

Nunami namminerimi isumannaatsumik ineriartortitsisoqarnissanik anguniakkat ineriartorteqqinnerini Naalackersuisut susassaqtut suleqatigalugit oqaloqatigiissutiginiarpaat tunngaviusussat suut inuiaqatigiinni ineriartornitsinni nassuiaasersorneqartassanersut. Taamaasiornitsigut nunarput kinguaariinnut tulluuttunut uagut tigusinitsinnit pitsaanerutilugu qimatsivigineqarnissaata isikkussaa ammasumik tunngavissaqarluartumillu oqallisigisinnaalissavarput.

Pisortat ingerlatsinerannik nutarsaaneq

Innuttaasut katitigaanerisa, agguataarsimanerisa nuttartarnerisalu kingunerisaannik ukiuni qulikkuutaani tulluuttuni pisortat aningaasartuutaat tatineqaleriartussapput. Kommunit Namminersorlutik Oqartussallu akornanni ataatsimoorluta tamatumunnga aaqqiussutissanik ujartuissaagut. Pisortat suliassa qarfiinik aaqqissuussineq isinik uummarissunik takkuigisinnaalissavarput.

Ilinniartitaanermut suliffeqarnermullu naammattunik aningaasaliisoqarnissaa qulakkeerriassavarput, aammalu utoqqarnut peqqinnissaqarfimmullu aningaasanik amerlanerusunik atugaqartalertussavugut. Tamakku ataatsimut isigalugu pisortat missingersuutaasa sukangareeqisut iluanni aningaasasaqartinniarneqartussaassammata pisortat suliassa qarfiini suleriaatsit pisariillisarneqartariaqarput. Allatut oqaatigalugu pisortat suliassa qarfiinik eqqarsaatigalugit nutaamik eqqarsarnissaq naleqqussarnisarlutik pisariaqarpoq.

Naalackersuisooqatigiillernissamik isumaqatigiissutip siunertaraa pisortat aqutsinerisa pisariillisarneqarnissaat, inuiaqatigiit aningaasaqarnerisa akisussaaffeqartumik aqunneqarnissaat pisortanilu aaqqissuussinerup naliliiffigineqaqqinnissaa. Taamaattumik 2009-mi aaqqissuusseqqinneq kissaatigisatut sunniuteqarsimanersoq nalilersorneqassaaq. Kommunini Namminersorlutik Oqartussanilu kommunit KANUKOKA-lu suleqatigalugit sipaaruteqarnissanut pisariillisaanissanullu periarfissanik misissueqqissaarnerit suliarineqarput.

Siunertaasimavoq pisortat suliassa qarfiini aningaasaqarnerup ataatsimoortumik sukumiinerusumillu paasineqarnissaata qulaarneqarnissaa - tamatumunnga ilanngullugu kommunit Namminersorlutik Oqartussallu pitarlugit pisortat aningaasartuutaasa agguataarneqarnerat qaffasissusiallu. Siunertaavoq misissueqqissaarnermik ingerlatitsisoqaqqissasoq iliuuserisassallu pitsanngortinneqarnissaat, suliarinninnermi ajunngitsunik sunniuteqartussat.

Sanaartornermut nukissiuuteqarnermullu suliassaqarfik

2012-imi akiitsunut aningaasaliinissanullu iliuusissat oqaluuserineqarnerata malitsigisaanik Naalackersuisut sanaartornissamut aningaasaliinissamullu pitsaanagerusumik angusaqarnissamik suliaqarneq ingerlateqqissavaat. Ukioqassutsit agguataarnerisa allanngoriartornissaat, ilinniartitaanerup qaffasissusiata qaffassarneqarnissaanut pisariaqartitsinerit nuttarsinnaanerullu inuussutissarsiutinik ineriartornermut ilapittuisinnaasut ilaatigut aallaavigineqassapput.

Peqatigitillugu Naalackersuisut ukioq manna inuiaqatigiit aningaasaqarnerannut sunniuteqaatissanik naliliinissami iltersuummik saqqummiussiniarput, aalajangiinissami tunngaviusussat pitsaanagerusut qularnaarneqarsinnaanissaannik periarfissiisussamik.

Taamatuttaaq sanaatornermi suliassaqarfiup pitsaanagerusumik aqqiissuuneqarnissaata qulaarneqarnissaanut pisariaqartitsivugut. Ilaatigut aqutsineri periaatsinik kiisalu kommunit Namminersorlutik Oqartussallu akornanni pilersaarusionerimut pimoorussinissaannut pitsaanagerusumik ataqatigiissarisooqarnissaannik tamanna ilapittuissaaq. Aammattaaq pilersaarutaasumik aserfallatsaaliuinissap ingerlanneqarnissaanut aqqiissuussamik suliaqarnermut iluaqutaassaaq.

Nukissiuuteqarnermut suliassaqarfimmi Inatsisartunut nassuiaat piareersarneqassaaq, Nukissiorfiit aktiaatileqatigiiffittut allanngortinneqarnissaannut sunniuteqaatissanik qulaarisussaaq, tassunga ilanngullugit akissarsiat qaffasissusiinut, akigititanut nunattalu karsianut sunniuteqaatissat. Pingaaruteqarpoq allanngortitsisinnaaneq ilisimasaqarneq tunngavigalugu pissasoq aammalu nukissiuuteqarnermut anguniagassatut siunniussat pitsaanerpaamik ingerlanneqarsinnaanissaat.

Inuussutissarsiutit suliffeqarnerlu

Naalackersuisut juni 2013-imi nuna tamakkerlugu sulisoqarnermut ataatsimiititalianik sulisoqarnermut illuatungeriinnik ilaasortalinnik pilersitsipput. Ataatsimiititaliap siunertaraa nuna tamakkerlugu suliffeqarnermut pimoorussinermi siunnersuisartutut ataqatigiissarisutullu atuutsinneqarnissaa. Nuna tamakkerlugu suliffeqarnermut ataatsimiititaliap sulisoqarnermut anguniakkat ilusilersorneqarnissaannik Naalackersuisut siunnersortassavai, kiisalu suliffissaaleqinerup akiorneqarnissaanut nunap unamilligassaanik ataatsimoortumik aqqiissutissanik ataqatigiissarinissaaq ineriartortitsinissarlu suliassarissallugit. Tamatuma saniatigut ataatsimiititaliap najukkani ataasiakkaani nunalu tamakkerlugu suliffissaqarnermut aqqiissutiginiakkat inerneru sunniutaallu nakkutigissavai.

Suliffissaaleqisorpassuit sivikitsumik ilinniarsimasuupput ilinniarsimasuunatillu, taamaattumik suliffissaaleqisut piginnaasaasa qaffassaavigineqarnissaat ingerlanneqassaaq. Siullermik pingaarnerullu atuagarsornikkut piginnaangorsaanermi ingerlatsinerit kiisalu inuusuttunut assassorluni suliaqarnissamut suliniutit, taamaalillutik ilinniartitaanerup ingerlarngani ingerlaqqittussanut ilaalerniasammata. Sumiiffinni suliffissaqarfiusuni suliffissaqanngitsunut pisariaqartumik pikkorisartitsisarnissat neqeroorutigineqartassapput. Najugaqarfigisani suliffissaaleqisumut imaaliillaannaq suliffissaqartitsisoqanngipput, aatsitassarsiorfinni suliffissaalersuni sapinngisamik qaffassarluni suliffiulersussanut piginnaangorsaanissat salliutinniarneqassapput.

Pingaarnerpaatut suliassaavoq suliffissanik ataqatigiissunik uummaarissunillu pilersitsisoqartarnissaa, annertuumik suliniutaalersussat sapinngisamik iluaqutiginiassagutsigik. Tamatuma saniatigut sulisoqarnermut ilinniartitaanerullu ingerlatsinerup iluani pitsaasumik naleqqussaasoqassaaq.

Ilinniartitaaneq

Ilinniartitaanermi anguniakkat anguneqarnissaanni pingaarnerusooq tassaavoq, nunami maani suliffissat suulluunniit isumagineqarnissaannut inuusuttortatta ilinniartitaanissaat. Peqatigitillugu qularnaasavarput, inuusuttut nunarsuarmioqatigiinni pissutsinik ilisimasaqarlualernissaat.

Naalackersuisut 2014-imi upernaakkut ataatsimiinnissami Ilinniartitaanermut Pilersaarutip aappaat saqqummiutissavaat, peqatigitillugulu ilinniartitaanermut iliuusissamik nutartikkamik suliaqartoqasalluni.

Tassani ilaatigut suliniutissat makku pingaartinneqassapput; atualernissamut piareersarttarnarit, meeqqat atuarianni pissutsit, oqaatsinut tunngatillugu periusissat, 15-niit 18-nut ukiullit ilinniartitaanissaannut tunngasut inuusuttullu ilinniartitaasarnarat. Tamatumunnga ilanngunneqassaaq piginnaangorsaanermik ineriartortitsinermut atatillugu qarasaasiat atorluarneqarnissaat. Tamatumunnga pisariaqartitsineq oqaluuserineqartarsimaqaaq suliassaqarfimmilu suliniutit arlallit ingerlanneqarsimallutik. Maanna piffissanngorpoq ataqatigiissumik pimoorussamillu iliuuseqarnerulernissaq, inunntu ataasiakkaanut kissaatigisatut sunniuteqalersitsisussanik.

Inuusuttut amerlavallaartut meeqqat atuariannik naammassinnissimasut inuussutissarsiutigiligassaminnik piginnaasaqalersitsisumik ilinniagaqarneq ajorput. Amerlaqaat inuusuttut ilinniarnermik kingusinaartumik aallartitsisartut, ilinniagaqarfinnilu amerlanerni suli taamaatiinnartartut amerlasuujupput. Tamanna iliuuseqarfigisariaqarparput.

Taamaattumik 15-niit 18-nut ukiullit ilinniartitaanerup avataaniittunut immikkut suliniuteqarnissaq 2013-imit 2016-imut ingerlateqqinneqassaaq. Ilinniarneqarsinnaasut pillugit siunnersuisarnarit nukittorsarneqassapput, tamatuma saniatigut ilinniartitaanermut inuussutissarsiutinillu ilitersuisarnissaq pillugu Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut Naalakkersuisut saqqummiutissavaat. Inatsit takkulluni ilitersuinissamik iliuusissanik, ataatsimoortumik ilitersuinissamik meeqqallu atuariinni, Piareersarfinni ilinniarsiullu akornanni ornigulluni siunnersuisarnissamik imaqtartinneqarpoq.

Inuussutissarsiutinik ilinniagaqartut amerlanerit aallartittarnissaat eqqarsaatigalugu 2013-imi immikkut suliniuteqarnissani sungiusarluni suliffiit amerlanerusut pilersinneqarnissaannut aningaasanik immikkoortitsisoqarpoq. Aningaasat atuariinni misiliilluni sulinissamut inissanik annertusaanissanut Danmarkimilu suliffinnik misiliivissanik pilersitsinissamut atorneqassapput. Tamatuma saniatigut 2014-imut aningaasanut inatsimmi Naalakkersuisut siunnersuutigaat illinniartunut sungiusarfissat amerlineqarnissaanut atorunnaarsinnissaanullu aningaasaliisoqaaqqissasoq pisortallu pisiortortarneannut kaajallaasitap allannguuteqartinneqarneratigut aningaasanik immikkoortitsisoqarnissaa, taamaaliornikkut suliffiit sungiusarfiusartut amerlanerit qularnaarneqarniassammata.

Naalakkersuisut kissaatigaat meeqqat atuariannik allannguinnissap qitiusumik sammiviata nangiinnarneqarnissaa. Meeqqat atuarianni atuartitsisarnarit inerisaqqinneqarnissaat atuartullu tamarmiusut tapersorneqartarnissaat annertuumik pisariaqartinneqarpoq, tamatumunnga ilanngullugit atuartut immikkut atuartitaanissamik pisariaqartitsisut.

Meeqqat atuariinnik allannguinnissamik siunertarineqartut aatsaat qanittukkut piviusunngortinniarneqarlerput atuariinnilu tamani Atuarfitsialaap eqqunneqarnissaanut qularnaarinissamut suliassaq kiserngorulluni. Naalakkersuisut kissaatigaat kommuninik, IMAK-imik, angajoqqaanik atuartunillu pitsannorsaanissat pillugit qanimut suleqateqarnissaq.

Inaarutaasumik oqaaseqaatit

Aningaasaqarnikkut ingerlatsineq pillugu nalunaarussiaq nutaanik allanik iliuusissanik imaqarpoq, iliutsillu ingerlalluartut nangiinnarneqarnissaanik imaqarluni, matumani eqqartussallugit annertuallalersussanik. Taakkua amerlanersaat UKA 2013-imi aamma UPA 2014-imi saqqummiunneqassapput, tassunga ilanngullugit inuuniarnikkut suliassaqarfinnut peqqinnissaqarfimmullu suliassaqarfiit suliniuteqarfiginerat. Tamatuma saniatigut aningaasanut inatsissatut siunnersuutip oqaluuserineqarnerani taakkua oqaluuserineqassapput.

Naalakkersuisut akisussaaffik isumaginiarpaat kissaatigalugulu erseqqissunik angusanik pitsaasunik tunniussaartoqarnissaa. Oqaluuserisassani annertuuni siammasissumik isumaqataasoqarsinnaassaaq. Taamaattumik Inatsisartuni partiit akornanni, kommunini inuiaqatigiillu sinnerini angusaqaataasumik suleqatigiinnissaq angorusupparput.

Taamatut oqaaseqarlunga nalunaarut tigulluarneqarnissaa kissaatigalugu Inatsisartunut oqaluuserisassanngortippara.